Licht in de leegte

Kunstmanifestatie Drie kunstwerken maakte Arpad Szombathelyi voor Glasrijk Tubbergen. Ze gaan over het thema 'Europa grenze(n)loos glas', over zijn ziekte en hoe die hem op zichzelf terugwierp. „Het licht in de mens telt."

Ingrid Bosman

Hij verontschuldigt zich bij voorbaat voor eventuele uitweidingen. „Daar hebben alle Hongaren een beetje last van. We zijn een volk van vertellers, hè." Soms struikelt de Hengeloër bijna over zijn woorden, zo vol is Arpad Szombothelyi van zijn bijdrage aan Glasrijk Tubbergen, nog tot en met zondag te zien. Curator Piet Augustijn inviteerde kunstenaars uit zoveel mogelijk landen van de Europese Unie. „Denk je dat je na meer dan 35 jaar helemaal bent ingeburgerd, word je toch weer als Hongaar gevraagd", zegt de kunstenaar. Hij lacht erbij, maar toch: „Een beetje dubbel is het wel."

Dat gold ook voor de klus die hij hiermee op zich nam. Aan de ene kant markeert die een nieuw begin, na een ziekteperiode van drie jaar, maar het betekende tegelijk een tamelijk zware last. Alleen al doordat hij zich moet behelpen met een kleine berging en een garagebox om in te werken. Zijn atelier had hij vanwege zijn ziekte al opgedoekt. Niet voor niets is 'leegte' een rode draad in het werk dat hij voor Tubbergen maakte. „Mijn toekomstbeeld was ineens radicaal anders. Met het einde in zicht maak je letterlijk alles leeg. Terwijl je niet weet hoeveel tijd je nog krijgt."

> Met het einde in zicht maak je letterlijk alles leeg
>
> — Arpad Szombathelyi

Het gevoel van leegte maakte ook de herinnering aan zijn eerste tijd in Nederland weer pijnlijk levend. Szombathelyi is geboren in 1954, twee jaar voor de Hongaarse opstand die veel van zijn landgenoten als vluchteling naar Nederland bracht. Zelf kwam hij hier in 1980, toen het IJzeren Gordijn nog stevig hing. „Ik had niets." In 1986 kreeg hij een ver-

GLASRIJK TUBBERGEN

Kunstenaars uit 28 landen op glasfestival

De kunstmanifestatie Glasrijk Tubbergen duurt nog tot en met zondag.
Het is de 20ste editie, en de laatste die door curator Piet Augustijn is samengesteld. Vanaf volgend jaar treedt een nieuwe curator aan.

Vanwege het thema 'Europa grenze(n)loos' zijn uit zoveel mogelijk van de 28 landen die bij de Europese Unie zijn aangesloten, kunstenaars uitgenodigd. Van Roemenië, Frankrijk en Denemarken tot Letland, Nederland en Italië kwam er glaskunst naar Tubbergen, waar het op een groot aantal verrassende (buiten)locaties valt te bewonderen.
De speciale Art & Shoppingroute leidt bezoekers langs glaskunst in winkels en in pagodetenten. Op het Eeshofplein bieden galeries en makers werk te koop aan. Daarnaast is er een uitgebreid randprogramma met interviews, rondleidingen, taxaties en concerten.
glasrijk.nl

◀ **De Hongaarse Tukker Arpad Szombathelyi maakte drie kunstwerken voor Glasrijk Tubbergen.**

FOTO LARS SMOOK

blijfsvergunning. Het Europese thema van Glasrijk Tubbergen raakt hem persoonlijk, beaamt hij. Maar hij waagt zich niet aan politieke statements. Natuurlijk is hij zich ervan bewust hoe omstreden de maatregelen zijn waarmee de regering van premier Orbán de enorme toestroom van vluchtelingen probeert in te dammen. „Ik word er vaak op aangesproken." En eigenlijk ligt daarin de onuitgesproken verwachting dat hij er afstand van neemt. „Vraag me niet wat er ik ervan vind", zegt hij. „Ik weet gewoon het antwoord niet."

Hongaarse Tukker

Na meer dan 35 jaar voelt hij zich Nederlander. „Mijn vrienden noemen mij een Hongaarse Tukker, en misschien zegt dat wel alles. Mijn leven is hier, ik ben los van Hongarije, maar ik wil mijn Hongaarse afkomst niet verloochenen. Het is het eeuwige identiteitsprobleem. Weer dat dubbele: hoezeer ik ook m'n best doe, ik zal nooit een Tukker worden, maar ook nooit meer helemaal Hongaar zijn." Precies zo dubbel is zijn gevoel over de samenwerking in Europa. „In de kern een prachtig ideaal. Ooit hadden we notabene hier in Hengelo een Huis voor Europa, waar die gedachte werd uitgedragen. Er is niets meer van over. Hoe lovenswaardig ook het streven, zelfs op dat niveau blijkt de praktijk al weerbarstig."

> Uiteindelijk telt het licht in de mens, dat hoop geeft
>
> — Arpad Szombathelyi

Nu staat in de tuin van de roomskatholieke pastorie in Tubbergen zijn *Home for all*, even uitnodigend als breekbaar. Een 'glazen huis', waarvan de contouren bestaan uit neonbuizen. Ze vormen in hun strakheid óók een soort van begrenzing, erkent Szombathelyi, met voorzichtige verwijzing naar de muren die her en der, waaronder zijn geboorteland, weer verrijzen. „Wat we er ook van vinden, er worden weer lijnen getrokken. Blijkbaar is het onvermijdelijk. Wat ook de vraag opwerpt: bestaat dat wel, grenzenloze solidariteit? We willen het allemaal wel, daar ben ik van overtuigd. Ik heb zelf de solidariteit van Nederlanders ervaren. Maar in de praktijk werkt het niet altijd."

Toch staat de deur van het huis niet voor niets open. De maker hoopt vurig dat bezoekers het werk betreden. „Zodat ze er hun beleving bij krijgen. Misschien beseffen wat het betekent om niets meer te hebben. Voelen hoe kwetsbaar het leven is, niet alleen voor vluchtelingen, maar voor ieder van ons." In die zin staat het neonlicht van het huis ook voor iets anders: „Verlossing. Vertrouwen dat niet alles verloren gaat. Uiteindelijk telt het licht in de mens, dat hoop geeft. Voor mij heeft het ook een religieuze lading."

Dominee

Dat wordt onderstreept door de locatie, zo vlakbij de Pancratiusbasiliek. En dan staat een ander werk ook nog eens bij de dominee in de tuin. „Ik ben de eerste die bij de dominee en de pastoor staat", zegt Szombathelyi lachend. „Wat wil een mens nog meer?" We mogen *I see the world around you* zien als een spiegel, waarmee de kunstenaar reflecteert op de wereld om hem heen. De tekst van de titel staat opnieuw in neon op een grote plexiglazen, met metaal omrande cirkel. In de rust van de tuin vormt het transparante werk "ook een soort van leegte", zegt Szombathelyi, „waarvan ik hoop dat mensen die binnengaan. Hoe confronterend stilte en leegte ook kunnen zijn."

Bewust koos hij voor *you* in de titel. „Ik zoek juist de interactie, het contact met anderen. Licht en leven zijn mijn thema's, ik wil het opengooien. Als kunstenaar ben je altijd al met jezelf bezig." Bovendien, zegt hij met een grijns, „hebben Hongaren een hang naar dramatiek. Ze kiezen snel de slachtofferrol. Ik wil voorkomen dat ik erin ga zwelgen."

Vandaar ook dat zijn derde, titelloze werk voor Tubbergen uitgesproken kleurrijk is, „net als Europa, de mensen en het leven." Toch is deze cirkel niet volmaakt. Op de plek waar er een hap uit is, bevindt zich een veer van neon die spanning suggereert. „De onzekerheid die mijn ziekte veroorzaakt zal me blijven achtervolgen. Voor je het weet is er het niets, en doet al het mooie er niet meer toe." Er valt een stilte, voor het eerst. Dan, met een wegwerpgebaar: „Maar laat ik nou niet te dramatisch worden."

De exposities van Glasrijk Tubbergen t/m zondag open van 10-17 uur.